

Rechtvaardigheid

Toen ik in de Sint-Lambertuskerk voorbij de urne van mijn geliefde klasgenoot Alex liep, had ik een vreemd gevoel. Ik dacht: waarom ik? Waarom mag ik leven en hij niet meer? Straks loop ik gewoon de kerk uit, knipper tegen het zonlicht, ga en sta ik waar ik wil, wandel doorheen het zomerlandschap of kijk naar de Tour de France. Ik had het gevoel vreselijk geprivilegieerd te zijn enkel en alleen omdat ik leef. Iets waar ik geen enkele verdienste aan heb. En natuurlijk, elk leven heeft schaduwzijden. De Lierse schrijver Anton Bergmann (1835-1874) schreef al in zijn tijd: «Waar bloeien rozen zonder doornen, waar groeien leliën zonder vlek, waar is de hemel zonder wolken?» Het leven is een geschenk, maar niet alles in het leven is een geschenk.

« **Met het leven valt niet te onderhandelen. Zoals het evenmin mogelijk is om een pact met de duivel te sluiten. Hij houdt zich niet aan afspraken. Daarom is hij de duivel**

Een leeftijdsgenoot die sterft: het is niet rechtvaardig. Dat denken we vaak als iemand om wie we geven doodgaat. Terwijl we tegelijk in alle stilte blij zijn dat wij het zelf niet zijn die sterven. Onrechtvaardigheid aanvaarden we gemakkelijker wanneer ze in ons voordeel is. Iemand die me altijd heeft tegengestoken, is de beroemde Amerikaanse filosoof John Rawls (1921-2002). In zijn boek 'A Theory of Justice' denkt hij na over de rechtvaardige verdeling van

goederen zoals kennis, macht en geld. Ook het begrip rechtvaardigheid zelf houdt hij onder de loep. Dat doen politici en activisten voortdurend. Wanneer is de samenleving rechtvaardig? Hoe groot mag de loonspanning zijn? Hoeveel mannen en hoeveel vrouwen mogen sleutelposities bekleden? Maar rechtvaardigheid is geen objectief begrip. Iedereen ziet haar anders. Daarbij komt, en daaraan dacht ik bij de uitvaart van Alex, dat het leven zelf fundamenteel onrechtvaardig is. We kunnen het niet beheersen. Er valt niet mee te onderhandelen. Zoals het evenmin mogelijk is om een pact met de duivel te sluiten. Hij houdt zich niet aan afspraken. Daarom is hij de duivel. Een mens kan uiterst gezond leven, zich laven aan zorgvuldig geselecteerde wortelsappen, zich voeden met vriendelijke plantaardige delicatessen, eeuwig zwetend sporten en fitnessen, en toch doodgaan aan de ziekte die hij door zijn voorbeeldig gedrag probeert te vermijden. Zoals ook het tegendeel kan, levenslang roken en heel oud worden. In beide gevallen ontstaat een gevoel van onrechtvaardigheid. Contractbreuk. Het leven is echter geen kwestie van overeenkomsten, maar van toeval en geluk. Het feit dat we er zijn, valt nauwelijks te vatten. Het is sterk dat de twee mensen die onze ouders waren elkaar op het juiste moment ontmoetten, wachtend bij een frietkraam, in de rups op de kermis, in een verlaten treinstation, op een terras in Bukavu. En dat juist wij en niemand anders het gevolg zijn van hun vruchtbare samenwerking. We hebben veel geluk dat we bestaan. En eens we bestaan, is ons geluk wisselend. Rechtvaardigheid is belangrijk. Maar het leven zelf is niet rechtvaardig.

Gezondheid, talent, en levenskracht zijn ongelijk verdeeld. Zoals geld en macht. Maar die kun je afpakken, herverdelen. Toch blijft ook dan ongelijkheid over. Iemand kan een rijk innerlijk leven hebben, of een arm. Op dat vlak is elke poging tot herverdeling vruchteloos. In autoritaire regimes moeten we allemaal hetzelfde denken. Toch denkt iedereen iets anders. Het leven is onrechtvaardig. Dat nodigt uit tot nederigheid. Hebben we geluk, dan is het niet onze verdienste. Hebben anderen pech, dan is het niet hun schuld. Daarom zijn jaloezie of leedvermaak zo fout, al is het voor ieder mens van vlees en bloed heel moeilijk er volledig immuun voor te blijven. Alex was een geweldige optimist. Voor mij heeft hij twee keer geleefd. Toen we samen op de lagere school zaten. En toen ik hem na een onderbreking van vele decennia terugzag als een man vol optimisme en levenslust. Misschien komt er een derde kans, ooit, ergens. Is de hoop daarop onredelijk? Dat kan. Maar redelijkheid is zoals rechtvaardigheid: iets waar de mens naar streeft omdat hij heimelijk weet dat ze niet bestaat. Daarom, Alex, eerder adieu dan vaarwel.

